

Bærum, 4. mai 2015

Finansdepartementet
Pb 8008 Dep
0080 Oslo

NOU 2015:1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd. Høringsuttalelse

Denne uttalelsen er begrenset til å gjelde avsnitt 14.3.2 Kraftsektoren.

Konkurransetsatt virksomhet

Det dreier seg her først og fremst om kraftproduksjon og -omsetning. Eiendomsforholdene til kraftproduksjonen er regulert av Industrikonsesjonsloven av 1917, sist forandret ved stortingsvedtak i 2008. Etter dette kan konsesjon bare tildeles offentlige instanser, stat, fylkeskommuner og kommuner eller sammenslutninger av disse. Dog kan private norske eller utenlandske foretak eie inntil en tredel. Eksisterende private konsesjonærer beholder sine konsesjoner til hjemfallstidspunkt. Nytt etter stortingsvedtaket i 2008 er at de likevel kan selge sine kraftverk helt eller for to tredels vedkommende eller mer til offentlige eiere til markedspris. Konsesjoner gitt til private før 1909 omfattes ikke av dette. De kan fritt beholde sine kraftverk så lenge de ønsker, eller selge dem som angitt ovenfor. Konsesjon eller tillatelse til bygging og drift av småkraftverk kan gis til alle, private og offentlige, norske og utenlandske. Stortingsvedtaket av 2008 omtales gjerne som Konsolideringsalternativet eller -modellen. Vedtaket ble gjort mot de to nåværende regjeringspartienes stemmer. I den nåværende regjeringens plattform, gjerne kalt Sundvollen-erklæringen, har imidlertid også de lagt Konsolideringsalternativet til grunn. Med dette stiller alle de politiske partiene seg bak denne modellen.

Kommisjonen tilrår imidlertid en ny og helhetlig vurdering av det offentlige eierskapet, og konkluderer med å foreslå likestilling av private og offentlige eiere gjennom en oppløsning av Konsolideringsmodellen.

Energiveteranene har en del kommentarer til Kommisjonens premisser for dette forslaget.

- Kommisjonen fastslår at vannkraftverk ikke kan flyttes (sic!). Men derimot kan penger flyttes og driftsdisposisjoner kan fortas hvorsomhelst fra. Kommisjonen fastslår at en betydelig del av den ekstraordinære avkastning – kommisjonen mener vel grunnrenten – av vannkraftproduksjonen kan sikres for det norske folk gjennom skatte- og avgiftssystemet, bare 30%. Det er imidlertid bare eierskap som sikrer det norske folk tilgang til hele avkastningen av denne utnyttelsen av norsk natur. Skatter og avgifter kan forandres, og ikke i alle tilfelle har Stortinget det siste ord, kfr. at Norge ble dømt i EFTA-domstolen i 2007.
- Kommisjonen uttrykker bekymring for Statkrafts dominerende posisjon i det norske kraftmarkedet. Vi er enig i at dette er et forhold man bør ha under observasjon. Imidlertid utvides kraftmarkedet geografisk gjennom fortløpende bygging av sterkere overføringsforbindelser innenlands mellom landsdelene og ved anlegging av flere mellomlandsforbindelser. Danmarkkabel nr. 4 er nylig satt i drift. Forbindelse til Tyskland vil bli satt i drift i 2018 og til Storbritannia i 2021. Gjennom slik fysisk integrasjon og gjennom EUs kraftdirektiver utvikles gradvis et europeisk kraftmarked. I Europa vil Statkraft bli en mellomstor aktør. Med disse perspektiver er vi uenig i å dele opp Statkraft.
- Energiveteranene er enig med Kommisjonen om at Statkrafts innenlands aktivitet og utenlandsengasjementene bør holdes økonomisk adskilt.
- Vi er uenig med Kommisjonen i at eierne generelt har tatt for høye utbytter. Vi har heller ingen innvendinger mot at lokalt baserte kraftselskap bidrar til lokal næringsutvikling.

Kommisjonens kritikk av sponning av lokale idrettslag og annen frivillig virksomhet virker smålig

- Før energiloven trådte i kraft per 1. januar 1991 var elektrisitetsforsyning å betrakte som en kommunal service på linje med vann, avløp og renovasjon og med kostnadsbaserte priser. Styrene for de kommunale og fylkeskommunale elektrisitetsverkene ble da sammensatt av politisk valgte representanter basert på den politiske styrkefordelingen i kommunestyre, bystyre og fylkesting. Det virker noe nedlatende når Kommisjonen karakteriserer denne demokratiske prosessen som ”hestehandel”.

I et demokrati bør det heller ikke være negativt at mennesker som har utmerket seg som politiske ledere skal kunne være styremedlemmer i et kraftselskap. De kan være like gode som andre med en kanskje god økonomisk bakgrunn, men med liten forståelse for miljømessige eller samfunnsøkonomiske sider av kraftverkets drift eller eirskap.

Etter at kraftmarkedet ble implementert har elektrisitetsforsyningen gjennomgått en omfattende effektivisering, både internt i det enkelte foretak og ved rasjonelle fusjoner. Ikke minst ved geografisk utvidelse av kraftmarkedet og presumptivt skarpere konkurranse vil denne utviklingen fortsette.

Det er konkurransen i kraftmarkedet som er effektivitetsfremmende eller en drivkraft for produktivitesforbedringer, ikke en konkurranse om eierskapet. Da det kun er utenlandske selskap som er mulige kjøpere av norske vannkraftverk vil et salg kun bety et langsiktig samfunnsøkonomisk tap for Norge. De har heller ingen forutsetninger for å drive norske vannkraftverk mer effektivt enn norske selskap.

- Muligens for ytterligere å diskreditere offentlig eierskap og politisk styring vier Kommisjonen et stort avsnitt til omtale av noen mildest talt uheldige økonomiske disposisjoner i Troms Kraft. Vi ville anta at tilsvarende uheldige disposisjoner har skjedd også i privat sektor, uten at det kan brukes som et generelt argument mot privat økonomisk virksomhet.

Energiveteranene mener at det offentlige eierskap til norsk vannkraft må videreføres, og vil framføre følgende argumenter for det.

- Vannkraften er evigvarende. Hovedtyngden av investeringene ved vannkraftutbygging, som konstruksjoner i fjell og betong, har meget lang teknisk levetid– flere hundre år. Med moderate vedlikeholds- og fornyingskostnader har vannkraftverkene derfor meget lang levetid. Ved et salg stipuleres prisen ut fra nåverdien av en antatt årlig inntektsstrøm. Med vanlig diskonteringsrente har inntekter lengre fram i tid enn 25 – 30 år meget liten nåverdi. Det vil si at inntekter lengre fram i tid tilfaller kjøper, ikke kommende generasjoner av våre innbyggere over offentlige budsjetter.
- Vi har allerede i noen tid vært inne i en klimatisk periode med økende nedbør. Det betyr at produksjonen fra eksisterende vannkraftverk vil øke med ingen eller ubetydelige investeringer. Ved et salg vil denne fordelens ensidig tilfalle kjøper.
- Våre vannkraftverk vil i framtiden samkjøre stadig tettere med fossilfyrte kraftverk i Europa. Disse har betydelig høyere produksjonskostnader enn vannkraftverk. I tillegg blir de pålagt CO₂-avgift eller rensiltak. I et samkjørende system blir all kraft priset etter den dyreste produksjonen som må settes inn for å dekke etterspørselen. Dette gir vannkraften en økende økonomisk fordel. Ved et salg vil denne økonomiske fordelens tilfalle kjøper.
- I Europa installeres det nå store kapasiteter med solceller og vindkraft. Disse kraftslagene er avhengig av supplementskraft når det er mørkt og når det er vindstille. Her vil vannkraften få en ny økonomisk lønnsom rolle med dens uovertrufne reguleringssegenskaper. Ved et salg vil også denne økonomiske fordelens tilfalle kjøper.
- Vannkraftproduksjon dreier seg om økonomisk utnyttning av våre felles naturressurser, som har måttet tåle til dels betydelige inngrep. For mange vil det da fortone seg rimelig at det

økonomiske utbytte av virksomheten skal tilfalle fellesskapet. Vi innser at dette er et verdisyndpunkt av ikke økonomisk karakter, som derfor neppe vil bli tillagt like stor vekt i alle miljøer.

- Et tenkt salg av et middels stort vannkraftverk vil raskt dreie seg om en transaksjon i multimilliardklassen. Antall potensielle private norske liebhavere vil følgelig være svært begrenset. Sannsynligheten for at utenlandske eiere kan etablere seg i det norske kraftsystemet er derfor i så fall til stede.

Kraftsystemet må betraktes som landets viktigste infrastruktursystem, i den forstand at hvis dette svikter, så svikter alt annet også, umiddelbart eller i løpet av kort tid. Mulige framtidige utenlandske kraftverkseiere vil ikke bare få adgang til styrerom og kontrollsentraler. De vil også måtte integreres i Kraftforsyningens Beredskapsorganisasjon med denne organisasjonens installasjoner. Sårbarhetsutvalget, i sin tid ledet av Kåre Willoch og Sikkerhetsutvalget ledet av Svein Ullring har begge påpekt den sikkerhetsmessige betydning av offentlig kontroll over kraftforsyningen.

Nettvirksomheten

Energiveteranene er enig med kommisjonen i at det bør etableres et klart selskapsmessig skille mellom den monopolbaserte nettvirksomheten på den ene side og all konkurranseutsatt virksomhet på den annen. I tillegg til å hindre kryssubsidiering vil et klart selskapsmessig skille antakelig lette rasjonelle fusjoner både på nett- og produksjonssiden. Kommisjonen støtter et forslag fra Konkurransetilsynet om at også et eiermessig skille bør utredes nærmere. Kommisjonen går her lengre enn Reiten-utvalget som utredet framtidig nettstruktur. Etablering av et eiermessig skille vil måtte medføre omfattende eiendomsoverdragelser av så vel produksjons- og omsetningvirksomheter som av nettvirksomheter. Vi stiller oss tvilende til om det man ytterligere vil oppnå med et eiermessig skille, står i et rimelig forhold til de svært mange eiendomsoverdragelser, som i noen tilfelle antagelig må gjennomføres med tvang.

Mellomlandsforbindelser.

I 2013 vedtok Stortinget en lov som gir Statnett enerett på å eie og drive disse forbindelsene. Kommisjonen har ingen tilrådninger når det gjelder denne loven.

Energiveteranene mener det er viktig at denne loven opprettholdes.. Det er flere grunner for det:

- Nye mellomlandsforbindelser vil kreve forsterkninger i det innenlandske sentralnettet og påføre dette kostnader. Det er da viktig at økonomien i sentralnettet og i mellomlandsforbindelsen sees i sammenheng. Det oppnås ved at Statnett, som eier av sentralnettet også eier mellomlandsforbindelsene
- Dersom andre enn Statnett får konsesjon på å opprette en mellomlandsforbindelse, vil inntektene av denne kunne tilfalle eieren og ikke de øvrige brukerne av sentralnettet, samtidig som økonomien i allerede eksisterende mellomlandsforbindelser blir påvirket negativt.
- Å gi produksjonsselskaper adgang til å eie mellomlandsforbindelser står i motsetning til ønsket om å skille konkurranseutsatt virksomhet fra monopolvirksomhet.

Med hilsen
For Energiveteranene

Jon Tveit

Energiveteranene er en frittstående gruppe som består av: Hans O. Bjøntegård, Erling Diesen, Hans H. Faanes, Erik Fleischer, Jon Ingvaldsen, Helge Skudal, Lars Thue og Jon Tveit.